

ПІДГОТОВКА ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДО ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Вячеслав КУРЕПІН

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри методики професійної підготовки

Миколаївського національного аграрного університету

Валерій КУРЕПІН

завідувач сектору

Управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення

Миколаївської міської ради

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується стрімкою цифровізацією всіх сфер життєдіяльності, що суттєво змінює підходи до організації управління, обміну інформацією та професійної взаємодії. У системі цивільної захисту ці процеси набувають особливого значення, оскільки ефективність реагування на надзвичайні ситуації безпосередньо залежить від швидкості, точності та узгодженості комунікації між органами влади, рятувальними підрозділами та населенням. Умови криз, що супроводжуються дефіцитом часу, інформаційною невизначеністю та високим рівнем психологічного напруження, висувають підвищені вимоги до професійної комунікативної підготовки державних службовців з питань цивільної захисту.

Зростання кількості загроз та невизначених ситуацій воєнного часу актуалізує потребу в удосконаленні механізмів міжвідомчої взаємодії та оперативного інформування [1, с. 15]. Цифрові технології створюють нові канали та формати професійного спілкування, водночас ускладнюючи інформаційне середовище через великі обсяги даних, ризики дезінформації та кіберзагроз. У таких умовах державні службовці у сфері цивільної захисту повинні володіти розвиненою комунікативною компетентністю, що поєднує навички чіткого службового мовлення, здатність до координації дій у цифровому середовищі та вміння ефективно взаємодіяти з різними цільовими аудиторіями.

Комунікативна компетентність у професійній діяльності державних службовців з питань цивільної захисту є інтегрованою характеристикою особистості, що поєднує знання норм і принципів службового спілкування, вміння ефективно передавати та сприймати інформацію, а також здатність будувати конструктивну взаємодію у різних професійних ситуаціях. Вона

охоплює навички ділового спілкування, уміння працювати з інформаційними потоками, дотримуватися етичних стандартів та забезпечувати зрозумілість і точність повідомлень. Важливою складовою є також здатність адаптувати стиль та форму комунікації відповідно до адресата [2, с. 259], контексту подій та рівня ризику, що особливо актуально у сфері цивільної захисту.

Структура цієї компетентності включає когнітивний компонент, пов'язаний із розумінням змісту професійної діяльності та нормативно-правових засад взаємодії, операційний компонент, що виявляється в практичних уміннях вести переговори, координувати дії та передавати службову інформацію, а також особистісний компонент, який відображає відповідальність, емоційну врівноваженість. У професійній сфері цивільної захисту ці складові функціонують у тісному взаємозв'язку, забезпечуючи узгодженість дій різних служб та оперативність прийняття рішень.

Службова комунікація в умовах надзвичайних ситуацій має низку специфічних рис, зумовлених дефіцитом часу, високою ціною помилки та постійною зміною обстановки. Інформація часто передається у стислих формах, з використанням спеціальної термінології та чітко визначених алгоритмів взаємодії [3, с. 442]. У таких умовах особливе значення набуває здатність швидко орієнтуватися в інформаційному середовищі, підтримувати злагоджену міжвідомчу взаємодію та запобігати виникненню непорозумінь, що можуть призвести до загрози життю людей.

Додатковим ускладнюючим фактором є вплив стресових факторів, які можуть знижувати концентрацію уваги, емоційну стабільність і якість прийняття рішень. Саме тому комунікативна компетентність державних службовців з питань цивільної захисту передбачає не лише володіння технікою службового мовлення, а й психологічну готовність до роботи в екстремальних умовах, уміння зберігати самоконтроль, підтримувати діловий тон спілкування та забезпечувати довіру у професійній взаємодії.

Цифрове середовище відіграє ключову роль у відпрацюванні алгоритмів інформаційної взаємодії державних службовців у сфері цивільної захисту під час кризових ситуацій [4, с. 103]. Сучасні інформаційні системи дають змогу моделювати різні сценарії надзвичайних подій, відпрацьовувати порядок обміну даними між установами та удосконалювати швидкість прийняття управлінських рішень без ризику для реальних людей та ресурсів.

Завдяки цифровим платформам забезпечується погоджена комунікація між органами влади різних рівнів, службами порятунку, медичними установами та іншими структурами, залученими до реагування [5, с. 131]. Автоматизовані

системи обробки інформації допомагають швидко збирати, аналізувати та передавати актуальні дані про розвиток подій, що зменшує ймовірність помилок та затримок у критичний момент.

Віртуальні тренажери, симуляційні центри та спеціалізоване програмне забезпечення дозволяють державним службовцям відпрацьовувати чіткі алгоритми взаємодії, розподіл повноважень та порядок інформування населення. У такому середовищі можна багаторазово програвати складні сценарії, оцінювати ефективність дій та коригувати процедури відповідно до набутого досвіду. Крім цього, цифровізація сприяє підвищенню прозорості та контрольованості процесів управління в умовах кризи.

Практичне використання цифрових інструментів у навчанні державних службовців з питань цивільної захисту суттєво підвищує ефективність підготовки до дій у надзвичайних ситуаціях [6, с. 162]. Такі технології дозволяють поєднати теоретичні знання з відпрацюванням реалістичних сценаріїв реагування, що забезпечує безперервність навчального процесу функціональної підготовки незалежно від місця перебування держслужбовців. Цифрове довкілля створює умови, максимально наближені до реальних викликів, але без загрози для життя та ресурсів.

Організація дистанційного та змішаного навчання дає можливість планувати підготовку фахівців цивільної захисту. Онлайн-курси, відеолекції, інтерактивні модулі та електронні тести забезпечують засвоєння нормативної бази, алгоритмів дій та принципів міжвідомчої координації. Водночас очні або синхронні онлайн-сесії використовуються для розбору практичних кейсів, аналізу помилок та спільного вироблення рішень, що підсилює прикладний характер навчання.

Важливим елементом є моделювання комунікативних сценаріїв у цифровому форматі [7, с. 88]. За допомогою симуляційних платформ можна відтворювати розвиток кризових подій та ситуацій, необхідність термінового інформування населення та взаємодії між різними службами. Учасники тренувань навчаються швидко передавати точну інформацію, погоджувати дії та дотримуватися установлених протоколів навіть в умовах стресу та обмеженого часу.

Цифрові інструменти також сприяють розвитку навичок командної взаємодії та прийняття управлінських рішень. Робота у віртуальних командах, спільне виконання ситуаційних завдань при проведенні штабних навчань та використання онлайн-платформ для координації дій формують здатність ефективно співпрацювати між відомствами. Учасники навчаються розподіляти

ролі, брати відповідальність за окремі напрямки роботи та швидко узгоджувати спільні управлінські рішення на основі актуальних даних.

Цифровізація комунікативної підготовки державних службовців у сфері цивільного захисту відкриває значні можливості, проте водночас супроводжується низкою проблем та обмежень. Однією з ключових є різний рівень цифрової грамотності серед державних службовців [8, с. 64]. Не всі фахівці однаково впевнено користуються сучасними платформами, сервісами відеозв'язку, системами спільної роботи чи спеціалізованим програмним забезпеченням. Це може уповільнювати навчальний процес, створювати додаткове навантаження та знижувати загальну ефективність підготовки.

Суттєвим викликом залишається і технічне забезпечення. Для повноцінного цифрового навчання необхідні стабільний доступ до інтернету, сучасні пристрої, відповідне програмне забезпечення та технічна підтримка. У різних регіонах та установах ці умови можуть відрізнятися, що створює нерівність у доступі до якісної підготовки. Технічні збої під час онлайн-зайняти або симуляцій здатні порушувати логіку навчального процесу та знижувати залученість учасників [9, с. 472].

Окрему увагу слід приділяти питанням інформаційної безпеки [10, с. 257]. Під час навчання з питань цивільної захисту можуть використовуватися сценарії, дані та моделі, що мають службовий або обмежений характер. Недостатній рівень захисту цифрових платформ, використання незахищених каналів зв'язку або недотримання правил кібергігієни створюють ризики витоку інформації та кібератак. Тому цифрова підготовка має супроводжуватися впровадженням чітких політик безпеки та формуванням у слухачів відповідальної поведінки в інформаційному середовищі.

Водночас цифрові формати не здатні повністю замінити практичні тренування. Комунікативна підготовка у сфері цивільної захисту передбачає відпрацювання дій у стресових умовах, фізичну взаємодію між службами, роботу з реальним обладнанням та перебування у максимально наближеній до реалій. Лише поєднання цифрових симуляцій із практичним навчанням та тренуваннями дозволяє сформувати стійкі навички, готовність до командної роботи та впевненість у діях під час надзвичайних ситуацій.

Удосконалення підготовки державних службовців у сфері цивільної захисту потребує комплексного підходу, що поєднує оновлення змісту навчання, розвиток сучасного освітнього середовища та посилення практичної складової. Сучасні виклики, пов'язані з надзвичайними ситуаціями та воєнними небезпеками, вимагають від державних службовців з питань цивільної захисту

не лише ґрунтовних знань нормативної бази, а й готовності швидко діяти в умовах невизначеності, інформаційного перевантаження та міжвідомчої взаємодії.

Перспективним напрямом є подальший розвиток цифрового освітнього середовища, яке забезпечує доступність і безперервність функціонального навчання [11, с. 410]. Йдеться не лише про використання онлайн-курсів та відеолекцій, а про створення інтерактивних платформ із можливістю моделювання кризових ситуацій, аналізу управлінських рішень та відпрацювання алгоритмів реагування. Така середа дозволяє швидко оновлювати навчальні матеріали відповідно до змін у законодавстві, нових ризиків та практичного досвіду реагування на надзвичайні події.

Важливим аспектом є удосконалення методичного забезпечення навчання. Потрібні сучасні освітні програми, орієнтовані на компетентнісний підхід, практичні кейси та розвиток комунікативних навичок [12, с. 123]. Методичні матеріали мають враховувати специфіку діяльності різних категорій державних службовців, рівень їхньої відповідальності та участь у прийнятті управлінських рішень у кризових умовах.

Інтеграція міжвідомчих навчальних платформ є ще одним ключовим напрямком розвитку. Спільні цифрові простори для підготовки представників різних служб сприяють формуванню єдиного розуміння процедур, покращенню комунікації та узгодженості дій під час реальних надзвичайних ситуацій. Така взаємодія допомагає подолати відомчу роз'єднаність і формує культуру партнерства між органами влади, рятувальними службами та іншими установами та структурами.

Практична спрямованість навчання також потребує підвищеного рівня. Теоретична підготовка має обов'язково доповнюватися тренуваннями, симуляціями, командно-штабними навчаннями та відпрацюванням дій у максимально наближених до реальних умов. Саме практичний досвід дозволяє сформулювати стійкі навички прийняття рішень, лідерства, координації та ефективної комунікації у стресових ситуаціях [13, с. 266].

Зауважимо, подальший розвиток системи підготовки державних службовців у сфері цивільної захисту пов'язаний із гармонійним поєднанням цифрових інновацій, якісного методичного забезпечення, міжвідомчої інтеграції та практико-орієнтованого навчання. Лише за таких умов можна забезпечити високий рівень готовності фахівців до ефективних дій у складних та непередбачуваних обставинах.

Освітній потенціал цифрових платформ у підготовці державних службовців у сфері цивільної захисту повинен бути високим. Завдяки онлайн-тренування державні службовці можуть системно опановувати нормативно-правові засади, алгоритми дій у надзвичайних ситуаціях в зручному темпі, поєднуючи навчання з професійною діяльністю. Цифрові платформи забезпечують постійний доступ до актуалізованих матеріалів, що є особливо важливим в умовах швидких змін у сфері безпеки та цивільної захисту [14, с. 685].

Суттєві можливості для формування практичних навичок надають симуляції та віртуальні тренажери. Вони дозволяють моделювати розвиток кризових подій, відпрацьовувати управлінські рішення та перевіряти ефективність комунікації між різними службами без ризику для людей та ресурсів. У віртуальному середовищі можна багаторазово програвати складні сценарії, аналізувати наслідки рішень та коригувати дії, що сприяє глибшому засвоєнню матеріалу та формуванню стійких поведінкових моделей у стресових умовах.

Доповнюють ці можливості засоби відеокommунікації, вони забезпечують живу взаємодію між учасниками тренувань та експертами. Онлайн-наради, спільний розбір кейсів, командні обговорення та рольові ігри сприяють розвитку комунікативних навичок, вмінню аргументувати позицію, узгоджувати рішення та працювати в команді на відстані. Такий формат наближає навчання до реальних умов, у яких координація часто здійснюється за допомогою цифрових каналів зв'язку.

Поєднання цифрових платформ, онлайн-курсів, симуляцій та засобів відеозв'язку створює цілісний навчальний процес, в якому теорія тісно пов'язується з практикою. Він дозволяє не лише передавати знання, а й формувати професійні компетентності, необхідні для ефективного реагування на надзвичайні ситуації. В результаті державні службовці отримують можливість постійно удосконалювати свої навички, адаптуватися до нових загроз і діяти більш лагідно та впевнено в умовах реальних криз [15, с. 100].

Підготовка державних службовців з питань цивільної захисту до ефективної комунікації за допомогою цифрових технологій є необхідною умовою підвищення загальної готовності системи реагування на надзвичайні ситуації. Сучасне цифрове середовище змінює характер управлінської взаємодії, роблячи її більш оперативною, багатоканальною та залежною від якості обробки інформації. Тому розвиток цифрових комунікативних компетентностей стає невід'ємною складовою професійної підготовки фахівців цієї галузі [16, с. 31].

Використання цифрових платформ, онлайн-інструментів та симуляційних технологій дає змогу відпрацьовувати алгоритми професійної взаємодії, координацію між службами та навички прийняття управлінських рішень у складних умовах. Така функціональна підготовка сприяє формуванню впевненості у використанні сучасних засобів зв'язку, вмінню підтримувати узгодженість дій між різними органами та підрозділами. Водночас вона створює можливість для аналізу помилок та удосконалення процедур без ризику для реальних учасників подій.

Ефективність цифрової підготовки залежить від належного методичного супроводу, рівня цифрової грамотності слухачів та надійності технічної інфраструктури. Важливо забезпечити захист інформації, що використовується в навчальному процесі, а також поєднувати цифрові формати з очними тренуваннями, які дозволяють закріпити навички в максимально наближених до реальних умов. Лише комплексний підхід гарантує формування стійких професійних компетентностей.

Таким чином, інтеграція цифрових технологій у систему підготовки державних службовців з питань цивільної захисту є стратегічним напрямком розвитку. Вона сприяє підвищенню якості комунікації, злагодженості міжвідомчої взаємодії та готовності до дій у кризових ситуаціях, що в результаті безпосередньо впливає на ефективність захисту населення та територій.

Список використаних джерел:

1. Курепін В., Іваненко В. Цивільний захист: надзвичайні ситуації мирного та воєнного часу. Частина 1. Надзвичайні ситуації природного характеру: дії населення при загрозі та у разі виникнення надзвичайних ситуацій : навчальний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти. Миколаїв : МНАУ, 2025. 429 с. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22035>.

2. Сухорукова А. Взаємодія з органами влади, місцевими спільнотами для створення середовища розвитку туристично-рекреаційного комплексу. Глокалізаційні аспекти інноваційного розвитку економіки: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених (м. Одеса, 16 жовтня 2025 р.). Одеса : ОНЕУ, 2025. С. 258–260. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22738>.

3. Іваненко В. Адаптація публічних обговорень в онлайн-режимі за допомогою онлайн-інструментів. Публічне управління в Україні: історичний досвід та перспективи розвитку : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 18 лют.

2025 р.) / за заг. ред. Л. Комахи, Н. Корчак Л. Гонюкової. Київ: ННПУДС КНУ
імені Т. Шевченка, 2025. С 441–443.

URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21069>.

4. Іваненко В. Вдосконалення професійної підготовки державних службовців в Україні. Контексти творчості Євгена Миколайовича Хрикова: актуальні проблеми освітнього та публічного менеджменту: зб. матеріалів I Міжнародних педагогічних читань пам'яті Є. Хрикова (м. Полтава, 03 квітня 2025 р.). Полтава : ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2025. С 102–106.

URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21849>.

5. Курепін В., Іваненко В. Взаємодія місцевих органів влади та засобів масової інформації як фактор реалізації інформаційної політики при надзвичайних ситуаціях. *Modern Economics*. 2025. № 49(2025). С. 124–132. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V49\(2025\)-17](https://doi.org/10.31521/modecon.V49(2025)-17).

6. Бацуровська І., Курепін В. Програмно-технічне забезпечення цифрових освітніх систем: інноваційні підходи та перспективи розвитку. *Moderní aspekty vědy: XLVII. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.*, 2024. S. 151–165. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18716>.

7. Dotsenko N., Kurepin V. Online learning tools as an instrument for digital transformation of engineering education. *Traditions and new scientific strategies in the context of global transformation of society*. Baltija Publishing, 2024. №2. С. 53–94. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-406-1-20>.

8. Курепін В., Іваненко В. Застосування цифрових технологій у сільському господарстві для досягнення цілей сталого розвитку. *Modern Economics*. 2024. № 47(2024). С. 62–69. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V47\(2024\)-09](https://doi.org/10.31521/modecon.V47(2024)-09).

9. Самойленко О., Бацуровська І. Кібергігієна та безпека життєдіяльності як ключові елементи цифрової компетентності здобувачів освіти. *Національні інтереси України*. 2025. № 11(16). С 461–477. URL: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-11\(16\)-461-476](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-11(16)-461-476).

10. Самойленко О., Бацуровська І. Кібербезпека цифрового освітнього середовища як складова системи безпеки праці та життєдіяльності. *Суспільство та національні інтереси: журнал*. 2025. № 11(19). С 255–268. URL: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-11\(19\)-255-267](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-11(19)-255-267).

11. Курепін В., Курепін Д., Іваненко В. Цивільний захист: навчальний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти. Миколаїв : МНАУ, 2025. 491 с. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20130>.

12. Бацуровська І., Кашина Г., Курепін В. Інтеграція сучасних освітніх технологій, системи якості вищої освіти та принципів безпеки життєдіяльності у підготовці фахівців. Перспективи та інновації науки. Серія : Педагогіка. Психологія. Медицина. 2025. № 3(49). С. 119–136. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20873>.
13. Іваненко В., Курепін В. Реалізація заходів цивільного захисту у реформах місцевого самоврядування // Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції : матеріали Х всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 25-27 жовтня 2023 р.). Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 265–268. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/15758>.
14. Іваненко В. Взаємодія органів державної влади і засобів масової інформації. Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи : матеріали ХІ міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, ОНЕУ, 10-11 жовтня 2025 р.). Одеса, 2025. С. 684–686.
15. Марченко Д. Адаптація молодих спеціалістів-менеджерів в умовах цифровізації кадрової політики об'єктів господарювання. *Modern Economics*. 2025. № 50(2025). С. 95–102. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V50\(2025\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V50(2025)-13).
16. Бацуровська І. Використання цифрових технологій у спеціальній та інклюзивній освіті: теоретичні основи та практичні підходи в професійній підготовці фахівців. *Development trends in special and inclusive education in the context of the European dimension: theory and practice : scientific monograph*. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. С. 22–44.